

FYLKESMANNEN
I ROGALAND

TILSYNSRAPPORT

SKOLENS ARBEID MED ELEVENES PSYKOSOSIALE MILJØ

Lund kommune – Nygård barneskole

Innhold

1.	Tema for tilsynet: Skolens arbeid med elevenes psykososiale miljø	3
2.	Gjennomføring av tilsynet	4
3.	Kontrollområde for tilsynet	5
3.1	Forebyggende arbeid	5
3.2	Det individuelt rettede arbeidet ved skolen	7
3.3	Brukermedvirkning	8
	Dokumentasjon og vurdering	9
4.	Pålegg om retting	10
5.	Oppfølging av tilsynsresultatene	11
6.	Klageadgang	11
Vedlegg 1	Oversikt over innsendt dokumentasjon	12
Vedlegg 2	Oversikt over de som er intervjuet	13
Vedlegg 3	Rettslige krav	14

1. Tema for tilsynet: Skolens arbeid med elevenes psykososiale miljø

Det blir gjennomført felles nasjonalt tilsyn i 2010, 2011 og 2012 med temaet skolens arbeid med elevenes psykososiale miljø, jf. opplæringsloven kapittel 9a. Hovedbestemmelsen for tilsynet er § 9a-1 og de andre reglene som kontrolleres må sees i sammenheng med denne.

Det rettslige utgangspunktet for tilsynet er delt inn i tre hovedkategorier:

- Det forebyggende arbeidet ved skolen - § 9a-4, jf § 9a-3 første ledd
- Det individuelt rettede arbeidet ved skolen - § 9a-3 andre og tredje ledd
- Brukermedvirkning (skolens plikt til samhandling og involvering med ulike råd og utvalg) - §§ 9a-5 og 9a-6 og deler av kapittel 11.

Opplæringsloven § 13-10 om forsvarlig system og § 9a- 4 om internkontroll

Det er ikke ført særskilt tilsyn med opplæringsloven § 13-10 andre ledd i dette tilsynet. Opplæringsloven § 13-10 andre ledd er en overordnet regel som pålegger skoleeier å ha et forsvarlig system for oppfølging av alle lovkrav. I tidligere tilsyn har det vært stort fokus på internkontrollsystemet til kommunene. I det felles nasjonale tilsynet 2010, 2011 og 2012 er det internkontrollen ved den enkelte skolen vedrørende elevenes psykososiale miljø som er kontrollert. Kravet til internkontroll i forbindelse med dette er særskilt regulert i opplæringsloven § 9a-4, jf. § 9a-3 første ledd.

Kommunens ansvar

Selv om opplæringsloven legger ansvaret på skoleledelsen for den daglige gjennomføringen og etterlevelsen av de kontrollerte reglene, er det kommunen som har det overordnede ansvaret. Det er kommunen som skoleeier som må sørge for at skoleledelsen ved hver enkelt skole oppfyller kravene og pliktene i loven, og at de tilbyr de tjenester og aktiviteter som loven omhandler.

Oppfyllelsen av elevenes rett til et godt psykososialt miljø skjer på skolen. Det er skoleledelsen og de ansatte som i det daglige må arbeide for et godt skolemiljø. Kommunen som skoleeier er likevel øverste ansvarlige for at pliktene i kapittel 9a blir oppfylt. Dette innebærer at selv om det i tilsynet har vært undersøkt handlinger som skjer i skolen, så er det kommunen som er ansvarlig for oppfyllelse av elevenes rettigheter og som derfor er adressat for eventuelle pålegg om retting i samsvar med opplæringsloven § 14-1 tredje ledd.

Formålet med tilsynet

Det overordnede målet med tilsynet er å rette fokus mot og styrke arbeidet med det psykososiale miljøet ved skolene og skolens evne til å forebygge og håndtere krenkende atferd. Gjennom kontroll med om skolene følger lovkravene på dette området, skal eventuell lovstridig praksis avdekkes. Gjennom pålegg om endring skal slike forhold rettes opp.

Et godt skolemiljø er en viktig innsatsfaktor for en god skole og for realisering av formålsparagrafen i opplæringsloven § 1-1. Mangler ved skolemiljøet kan føre til mistriivsel blant elevene, og det vil kunne ha direkte betydning for læringsutbytte.

Det psykososiale miljøet handler om mellommenneskelige forhold og er en positiv eller negativ følge av samhandling og kommunikasjon mellom alle de som er på skolen. Et godt psykososialt miljø er grunnleggende for at den enkelte eleven skal kunne utvikle seg positivt. Skolen er en av de mest sentrale arenaer i barn og ungdommers liv. Skolen er stedet for læring og utvikling, men uten en grunnleggende følelse av trygghet, tilhørighet og inkludering hos den enkelte elev, vil ikke læring få det riktige fokus.

De overordnede formål med det felles nasjonale tilsynet 2010, 2011 og 2012 er å:

- Sikre at skoleeiere og skoleledere driver et aktivt og forebyggende arbeid for å sikre elevene et godt psykososialt miljø
- Sikre at skoleeiere og skoleledere sørger for at de tilsatte på en tilfredsstillende måte håndterer krenkende atferd som de får kunnskap eller mistanke om
- Sikre at skoleeiere og skoleledere sørger for at elever, foreldre, råd og utvalg blir involvert og engasjert i skolemiljøarbeidet.

Det presiseres at tilsynsrapporten ikke gir en helhetsvurdering av skoleeier og skolen. Rapporten omhandler kun resultatet fra tilsynet som er gjennomført på det temaet som er valgt for det felles nasjonale tilsynet 2010, 2011 og 2012.

2. Gjennomføring av tilsynet

Etter opplæringsloven § 14-1 andre ledd har departementet hjemmel til å føre tilsyn med offentlige skoler. Denne retten er delegert til Fylkesmannen. Fylkesmannen skal ha tilgang til skoleanlegg og dokumentasjon.

Tilsynet er gjennomført ved å hente inn og vurdere dokumentasjon, skriftlig gransking og muntlige opplysninger.

Det er skolen som etter loven plikter å sikre at den enkelte eleven får oppfylt sin rett til et godt psykososialt miljø, jf. § 9a-1 og § 9a-3 første ledd. Skolen vil i denne sammenheng være: skoleeier, skoleledelsen og de ansatte ved skolen.

Gangen i tilsynet

- Varsel om tilsyn med pålegg om å sende inn redegjørelse og dokumentasjon fra skolen datert 07.02.12.
- Dagsorden for tilsynet i brev datert 07.02.12
- Mottak av dokumentasjon og redegjørelse fra skolen 16.03.12.
- Åpningsmøte 11.04.12.
- Intervju og samtaler 19.04.12.
- Varsel om vedtak og foreløpig rapport datert 04.06.12.
- Sluttmøte 06.06.12
- Frist for tilbakemelding om varsel om vedtak og foreløpig rapport 29.06.12.
- Endelig tilsynsrapport 28.08.12

3. Kontrollområde for tilsynet

3.1 Forebyggende arbeid

For å oppnå et godt psykososialt miljø er det en nødvendig forutsetning at det blir utført et forebyggende arbeid som skal forhindre uønsket/ krenkende atferd. Dette innebærer at skoleledelsen må ha en "føre - var" holdning til eventuelle situasjoner og utfordringer som kan oppstå i skolehverdagen, og som kan ha negativ innvirkning på elevenes skolemiljø.

Rettslige krav

Det rettslige utgangspunktet for tilsynets kontroll med det forebyggende arbeidet ved skolen finnes i opplæringsloven § 9a-4, jf. § 9a-3 første ledd. Skoleledelsen og skoleeier skal arbeide forebyggende for å forhindre at uønsket atferd oppstår. Det forebyggende arbeidet skal være aktivt, systematisk og kontinuerlig.

Reglene presiserer plikten skolen har til å sikre at elevenes rett etter § 9a-1 blir oppfylt. Det er informert nærmere om de rettslige kravene og hva de innebærer på åpningsmøte 11.04.12. De rettslige kravene fremgår ellers av instruks for tilsynet¹, og de er omtalt i vedlegg 3 til denne rapporten. Det vises også til rundskriv fra Utdanningsdirektoratet om elevenes rett til et godt psykososialt miljø.²

Dokumentasjon og vurdering

Nygård barneskole har gjennom skolens visjon satt seg mål for skolemiljøet: *"Vi vil arbeide for best mulig utvikling hos den enkelte med vekt på kunnskap, trivsel og respekt for medmennesker."* "Handlingsplan mot mobbing for grunnskolene i Lund" som er vedlagt dokumentasjonen, inneholder en overordnet målsetting om at *"barn og unge i Lund kommune skal erfare nulltoleranse for mobbing i skolen"*, og *"Sosialkompetanse plan"* inneholder en rekke målsettinger knyttet til det forebyggende arbeidet. Skolen har også et eget manifest mot mobbing som inneholder målsettinger i forhold til elevenes psykososiale miljø.

"Kvalitetsutviklingssystem for grunnskolen i Lund", som er vedlagt dokumentasjonen, er utarbeidet av skoleeier, og inneholder blant annet "Sjekkliste i forhold til Opplæringsloven". Denne sjekklisten skal være et verktøy til å vurdere om opplæringsloven følges på skolen, og den inneholder også opplysninger om hvem som har ansvaret for at de ulike paragrafene blir overholdt. Paragrafer knyttet til kapittel 9a og kapittel 11 er også innbefattet i "sjekklista", og dokumentasjonen fra Nygård barneskole inneholder utfylt "sjekkliste". "Kvalitetsutviklingssystem for grunnskolen i Lund" inneholder også "Årshjul for grunnskolen i Lund". Av årshjulet går det fram at "sjekklista" skal gjennomgås i juni hvert år.

Det går også fram av "årshjulet" når Elevundersøkelsen skal gjennomføres, og hvem som er ansvarlig for gjennomføring. Årshjulet skisserer også tidspunkt for analyse og drøfting av Elevundersøkelsen på skolen og i rektormøte. Av intervjuene går det fram at "Kvalitetsutviklingssystem for grunnskolen i Lund" i all hovedsak blir benyttet som et internt arbeidsdokument på skolen.

Nygård barneskole har lagt fram "Handlingsplan mot mobbing for grunnskolen i Lund" og "Forebyggende tiltak og rutiner i mobbesaker ved Nygård barneskole" for tilsynet. Handlingsplanen er utarbeidet av skoleeier, mens "Forebyggende tiltak og rutiner i mobbesaker ved Nygård barneskole" er et vedlegg til handlingsplanen utarbeidet av skolen selv.

¹ Jr. <http://www.utdanningsdirektoratet.no/Artikler/Lov/Instruks-for-felles-nasjonalt-tilsyn-2010-og-2011/>

² Jf. <http://www.utdanningsdirektoratet.no/Rundskriv/Rundskriv-201/Udir-2-2010---Retten-til-et-godt-psykososialt-miljo-etter-opplæringsloven-kapittel9a/>

Etter opplæringsloven § 9a-3 tredje ledd plikter skolen å fatte enkeltvedtak dersom foreldre eller elever ber om tiltak knyttet til det psykososiale miljøet. Rutiner for å fatte enkeltvedtak må innarbeides i skolens internkontrollsystem. Dokumentene inneholder ikke rutiner for at skolen skal fatte enkeltvedtak dersom elever eller foreldre ber om tiltak som gjelder det psykososiale skolemiljøet. Intervju bekrefter at det ikke er tilstrekkelig kjennskap til denne retten. Rutiner for slik informasjon er en forutsetning for å sikre at lovkravene i § 9a-4 jf. § 9a-3 tredje ledd blir fulgt.

Av dokumentene går det i hovedsak fram hvem som har ansvaret for å gjennomføre de ulike tiltakene knyttet til det forebyggende arbeidet. Dokumentasjonen fra skolen viser at skoleledelsen er involvert i den daglige gjennomføringen av det systematiske skolemiljøarbeidet, og intervju bekrefter dette.

Det går ikke fram av dokumentasjonen at planer og rutiner blir jevnlig evaluert av skolen. Intervju bekrefter dette.

Fylkesmannens vurdering er at plandokumentene systematiserer og legger til rette for et hensiktsmessig forebyggende arbeid på skolen, og intervjuene bekrefter dette. Skolens dokumenter inneholder ikke rutiner for fating av enkeltvedtak etter § 9a-3 i opplæringsloven.

Referatet fra møtet i skolemiljøutvalget 03.05.12 viser at skolens sosialkompetanseplan og skolens plan mot mobbing har blitt evaluert i utvalget, men det er etter Fylkesmannens vurdering ikke synliggjort tilstrekkelige rutiner for evaluering av planer og rutiner ved Nygård barneskole.

Nygård barneskole har en skriftlig rutinebeskrivelse som viser hvordan skolen skal skaffe seg kjennskap til den enkeltes opplevelse av skolemiljøet. I "Forebyggende tiltak og rutiner i mobbesaker ved Nygård barneskole" nevnes det at kontaktlærer skal ha elevsamtaler med den enkelte, skolen skal gjennomføre egen trivselsundersøkelse blant elevene hvert andre år, elevene skal læres opp til å varsle om medelever som blir plaget, og kontaktlærer, og helsesøster og andre har kan ha uformelle og formelle samtaler med elevene. Det kommer ikke imidlertid fram av dokumentasjonen hvordan skolen skal følge opp opplysninger om krenkende atferd som kommer fram gjennom kartlegging, observasjon eller samtale.

Nygård barneskole skaffer seg også kjennskap til elevenes opplevelse av skolemiljøet ved hjelp av Elevundersøkelsen som gjennomføres på 7.trinn. Det kommer fram av "Årshjul for grunnskolen i Lund" hvordan undersøkelsen skal følges opp.

Av intervjuene går det fram at spørsmål knyttet til elevenes trivsel blir tatt opp i foreldrekonferanser, og malene som blir brukt til innkalling til foreldrekonferanse inneholder spørsmål/utsagn knyttet til elevens psykososiale miljø. Skolen har også vaktordning i friminuttene, og vaktens oppgaver er beskrevet i en egen rutinebeskrivelse "Oppgaver for vakt i friminutt".

Fylkesmannens vurdering er at Nygård barneskole har skriftlige rutiner for å skaffe seg kjennskap til den enkelte elevs opplevelse av det psykososiale miljøet. Rutinene blir i all hovedsak gjennomført.

Nygård barneskole har lagt fram "Forskrift om ordensreglement for grunnskolen i Lund kommune", "Trivselsregler for alle", "Trivselsregler for klassen og SFO", "Andre regler" og "Rutiner" for tilsynet. Fylkesmannen vil understreke at et ordensreglement med tilhørende sanksjoner ved brudd på reglementet, er et sentralt virkemiddel i arbeidet med skolemiljøet. Etter Fylkesmannens vurdering er det uheldig at Nygård barneskole har flere dokumenter som samlet sett utgjør et ordensreglement. Dette gjør det vanskelig for ansatte, foreldre og elever å gjøre seg kjent med hva skolen ser på som

”krenkende atferd”, hvilke regler som gjelder og hvordan skolen skal håndtere eventuelle brudd på ordensreglementet. Gjennom intervjuene kom det også fram at ”Forskrift om ordensreglement for grunnskolen i Lund kommune” er et lite kjent dokument ved skolen, og at rutineene for hvordan skolens trivselsregler gjøres kjent for foreldrene er uklare.

Fylkesmannens konklusjon

Nygård barneskole har rutiner og planer for det forebyggende arbeidet med det psykososiale miljøet, men planene inneholder ikke rutiner for fating av enkeltvedtak etter opplæringsloven § 9a-3. Det er ikke synliggjort tilstrekkelige rutiner for evaluering av planene.

Skolen skaffer seg kjennskap til den enkelte elevs opplevelse av det psykososiale miljøet på flere måter, men det er i liten grad synliggjort hvordan skolen skal følge opp opplysninger om krenkende atferd som kommer fram gjennom de ulike kartleggingene.

Skolen har flere dokumenter som samlet sett kan sies å utgjøre ordensreglement. Dette gjør det vanskelig for ansatte, elever og foreldre å gjøre seg kjent med hva skolen anser som ”krenkende atferd”, hvilke regler som gjelder og hvordan skolen håndterer eventuelle brudd på reglementet. Det foreligger derfor ikke et fullt ut tilfredsstillende system for internkontroll slik det er krav om i opplæringsloven §§ 9a-4, jf. 9a-3 første ledd.

3.2 Det individuelt rettede arbeidet ved skolen

Det forebyggende arbeidet må sees i sammenheng med det individuelt rettede arbeidet ved skolen. Det er viktig for oppfyllelsen av kravet i opplæringsloven at de forebyggende tiltakene som blir planlagt, også etterleves i praksis.

Skolens plikt til å gripe inn når det oppstår forhold som er krenkende for en eller flere elever følger hovedsakelig av § 9a-3 andre og tredje ledd. Opplæringsloven oppstiller særskilte plikter for skolen tilknyttet det psykososiale miljøet og gir eleven/foreldrene særskilte rettigheter i tilknytning til saksbehandlingen ved skolen. Ved å kontrollere hvordan skolene etterlever de konkrete pliktene i § 9a-3 andre og tredje ledd, vil tilsynet kunne bidra til å sikre at skolene i praksis arbeider for å fremme elevenes helse, trivsel og læring.

Rettslige krav

Skoleeier, skolen, skoleledelsen og alle de ansatte plikter å sikre elevenes individuelle rett etter § 9a-1 gjennom individuelt rettet arbeid. Det individuelt rettede arbeidet ved skolen er regulert i § 9a-3 andre og tredje ledd i opplæringsloven. Reglene presiserer at alle som er ansatt ved skolen, har en handlingsplikt som innebærer å gjøre undersøkelser, plikt til å varsle skoleledelsen og plikt til å gripe inn når det er nødvendig og mulig. Videre er skolen pålagt å behandle anmodninger fra elever eller foreldre som omhandler det psykososiale miljøet etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven.

Se for øvrig vedlegg 3 til denne rapporten for mer om de rettslige kravene under dette temaet. Det er også informert nærmere om de rettslige kravene og hva de innebærer på åpningsmøte 11.04.12.

Dokumentasjon og vurdering

”Handlingsplan mot mobbing for grunnskolene i Lund” refererer til § 9a-3 andre ledd. Av intervjuene kom det imidlertid fram at det er lite kjennskap til innholdet i § 9a – 3 andre ledd ved skolen. Gjennom intervjuene kom det likevel fram at de ansatte undersøker, varsler skoleledelsen og griper inn dersom det er nødvendig. Intervjuene viser også at varslingen blir fulgt opp av skoleledelsen. Etter Fylkesmannens vurdering er det imidlertid ingen klar bevissthet rundt den lovfestede handlingsplikten i opplæringslovens § 9a-3 andre ledd hos de ansatte ved skolen.

Nygård barneskole har ikke lagt fram enkeltvedtak fattet etter § 9a-3 for tilsynet. Gjennom intervju kom det fram at foreldre har bedt om tiltak, men at det ikke har blitt fattet enkeltvedtak i forbindelse med dette. Det framgår av opplæringslovens § 9a-3 tredje ledd at skolen har plikt til å fatte enkeltvedtak i alle saker der foreldre/elev ber om tiltak i forbindelse med det psykososiale miljøet på skolen. Skolen må også aktivt informere foreldrene og elevene om rettighetene deres. Slik praksis er ikke dokumentert i tilsynet, det er ikke tilstrekkelig for skolen å vise til generell informasjon på skolens hjemmeside. Intervjuene viser at de ansatte ikke har tilstrekkelig kjennskap til skolens plikt til å fatte enkeltvedtak. Etter Fylkesmannens vurdering har ikke Nygård barneskole tilfredsstillende rutiner for å informere om retten til enkeltvedtak, eller for å fatte enkeltvedtak i samsvar med opplæringsloven § 9a-3 tredje ledd.

Fylkesmannens konklusjon

Ansatte ved Nygård barneskole undersøker, griper inn og varsler skoleledelsen dersom de får kunnskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger. Det er imidlertid ingen klar bevissthet rundt den lovfestede handlingsplikten i opplæringslovens § 9a-3 andre ledd hos de ansatte ved skolen. Nygård barneskole ivaretar dermed ikke elevenes rettigheter etter opplæringslovens § 9a-3 andre ledd fullt ut.

Intervju viser at når foreldre ber om tiltak, blir ikke dette behandlet i samsvar med reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven. Nygård barneskole informerer heller ikke om retten til enkeltvedtak når foreldre henvender seg i saker som angår en elevs psykososiale skolemiljø. Nygård barneskole ivaretar dermed ikke elevenes retter etter opplæringslovens § 9a-3 tredje ledd.

3.3 Brukermedvirkning

Opplæringsloven inneholder krav om at elevene og foreldrene skal gis mulighet til å involvere og engasjere seg i arbeidet for et godt psykososialt miljø ved skolen. Et av virkemidlene fra lovgiver for å sikre brukermedvirkning har vært å stille krav til opprettelse av diverse råd og utvalg og å gi disse rådene og utvalgene muligheten til å uttale seg før endelig avgjørelse blir tatt.

Brukermedvirkning er ikke en statisk tilstand som kan oppnås en gang for alle i skolen, det er tvert imot noe det må arbeides kontinuerlig med. Tilhørighet i et sosialt og faglig fellesskap gjennom verdier og virkemiddel som verdsettelse, aktiv deltaking og medvirkning er noe som må gjennomføres kontinuerlig i hverdagen.

Det er "skolen" som skal sørge for at elevene blir engasjert i skolemiljøarbeidet. Skolen i denne sammenheng vil si skoleledelsen, men det er skoleeier som blir ansvarliggjort dersom ikke det er tilrettelagt for at elevene eller deres foreldre blir involvert og engasjert i skolemiljøarbeidet.

Rettslige krav

§ 9a-5 fastslår at elevene skal engasjeres i det systematiske skolemiljøarbeidet, både i planleggingen og i gjennomføringen av det. Ellers er det gitt regler for ulike organ for brukermedvirkning både i § 9a-6 og i kapittel 11. Det fremgår bla at rådene og utvalgene skal gis relevant informasjon og gis en reell mulighet til å uttale seg. Rutiner for å sikre informasjon og varsling til de ulike rådene og utvalgene må innarbeides i internkontrollen ved skolen etter § 9a-4.

Se for øvrig vedlegg 3 til denne rapporten for mer om de rettslige kravene under dette temaet.

Det er også informert nærmere om de rettslige kravene på åpningsmøte 11.04.12.

Dokumentasjon og vurdering

Gjennom dokumentasjon og intervju kom det fram at elevene på Nygård barneskole blant annet blir involvert i skolemiljøarbeidet gjennom at de diskuterer og utarbeider egne trivselsregler i hver klasse, og at elevene sammen med foreldre, kontaktlærer og rektor undertegner skolens "Manifest mot mobbing".

Elevene ved Nygård barneskole er også representert i Lund felles elevråd. Dokumentasjonen viser at 3. – 7.klasse er involvert i prosessen som fører fram til forslag til saker som skal tas opp i Lund felles elevråd.

I forbindelse med tilsynet har Nygård barneskole lagt fram referat fra tre møter i elevrådet (03.11.11, 24.01.12, 13.03.12). Referatene viser at saker knyttet til elevenes psykososiale miljø har blitt drøftet. Møteplanen for elevrådet våren 2012 viser også at saker knyttet til elevenes psykososiale miljø blir satt på dagsorden. Elevrådet administrer også ulike trivselstiltak som bruk av ballbinge og akehaug, og elevrådet arbeider med saker som behandles videre i Lund felles elevråd.

Det er opprettet foreldreutvalg (FAU) ved skolen, og det er lagt fram referat fra tre møter i FAU for tilsynet (11.05.11, 01.11.11, 25.01.12). Det går fram av referatene at saker knyttet til elevenes psykososiale miljø i noen grad har blitt drøftet, blant annet ble resultatene fra Elevundersøkelsen 2011 lagt fram for FAU våren 2011.

Dokumentasjonen viser at det er opprettet samarbeidsutvalg (SU). Det er lagt fram referat fra tre møter i SU (13.05.09, 10.05.11, 08.12.11). Referatet fra møtet 08.12.11 viser at SU er lovmessig sammensatt. De innsendte referatene viser at det har blitt avholdt ett SU – møte pr. skoleår de siste årene. Fylkesmannens vurdering er at dette innebærer at SU ikke har hatt reell mulighet til å uttale seg om saker det blir forelagt, og utvalget har ikke kunnet bli orientert om alle forhold som har betydning for skolemiljøet.

Med bakgrunn i varslet om tilsyn, ble det innkalt til skolemiljøutvalgsmøte (SMU) 03.05.12. Innkallingen til SMU – møtet viser lovmessig sammensetning av utvalget. Referatet fra SMU – møtet 03.05.12 viser at saker knyttet til elevenes psykososiale miljø har blitt drøftet, og SMU har evaluert skolens sosialkompetanseplan og skolens plan mot mobbing. Dokumentasjonen viser ellers at det ikke har vært avholdt jevnlige møter i skolemiljøutvalget, og intervju bekrefter dette.

Fylkesmannens konklusjon

Nygård barneskole involverer elevene i det systematiske skolemiljøarbeidet.

SU er opprettet med korrekt sammensetning i henhold til opplæringslovens § 11-1. SU avholder ikke jevnlige møter, og har dermed ikke reell mulighet til å uttale seg om saker det blir forelagt.

SMU er opprettet med korrekt sammensetning i henhold til opplæringslovens § 11-1a. SMU avholder ikke jevnlige møter, og har dermed ikke en reell mulighet til å uttale seg om saker det blir forelagt.

Nygård barneskole har ikke rutiner for å holde alle råd og utvalg orientert om forhold som har betydning for skolemiljøet.

4. Pålegg om retting

Med hjemmel i opplæringsloven § 14-1 tredje ledd, og som følge av det som framgår av kapitlene 3.1-3.3, gir Fylkesmannen følgende pålegg:

Forebyggende arbeid og internkontroll - § 9a-4, jf. § 9a-3 første ledd

1. Lund kommune skal sørge for at Nygård barneskole arbeider aktivt, systematisk og kontinuerlig for å fremme et godt psykososialt miljø og forhindre at krenkende atferd oppstår. Lund kommune må i denne forbindelse se til at Nygård barneskole:
 - a.) Sørger for å synliggjøre hvordan skolen skal følge opp opplysninger om krenkende atferd som kommer fram gjennom kartlegging, observasjoner og samtaler
 - b.) Utarbeider rutiner for å fatte enkeltvedtak når elev/foreldre ber om tiltak som gjelder det psykososiale miljøet
 - c.) Utarbeider et samlet ordensreglement som støtter opp om lovkrav knyttet til det psykososiale skolemiljøet, og som inneholder klare regler for atferd og ulike sanksjoner ved brudd på disse
 - d.) Utarbeider rutiner for hvordan ordensreglementet skal gjøres kjent for ansatte, elever og foresatte
 - e.) Sørger for å ha rutiner for evaluering av planer og retningslinjer knyttet til elevens psykososiale miljø

Skolens individuelt rettede arbeid - § 9a-3 andre ledd

2. Lund kommune skal sørge for at de ansatte ved Nygård barneskole håndterer krenkende atferd de har kunnskap/mistanke om. Lund kommune må i denne forbindelse se til at Nygård barneskole:
 - a.) Sørger for at alle ansatte blir kjent med den lovfestede handlingsplikten

Skolens individuelt rettede arbeid - § 9a – 3 tredje ledd

3. Lund kommune skal sørge for at Nygård barneskole skole behandler henstillinger om tiltak ved å fatte enkeltvedtak etter reglene om dette i forvaltningsloven. Lund kommune må i denne sammenheng se til at Nygård barneskole:
 - a. Sikrer at skolens ansatte er kjent med retten til enkeltvedtak
 - b. Informerer om retten til enkeltvedtak når elev/foreldre ber om tiltak knyttet til det psykososiale skolemiljøet
 - c. Sikrer at det blir fattet enkeltvedtak når elev/foreldre ber om tiltak

Brukermedvirkning - §§ 9a-5 og 9a-6, samt kapittel 11

4. Lund kommune skal sørge for at Nygård skole involverer og engasjerer elever og foreldre i skolemiljøarbeidet. Lund kommune må i denne forbindelse se til at Nygård barneskole:
 - a.) Utarbeider rutiner for å underrette råd og utvalg om alle forhold som er vesentlige for det psykososiale skolemiljøet, slik at rådene og utvalgene fungerer slik loven krever.
 - b.) Sørger for å avholde jevnlig møter i samarbeidsutvalget, slik at utvalget har reell mulighet til å uttale seg om saker det blir forelagt.
 - c.) Sørger for å avholde jevnlig møter i skolemiljøutvalget, slik at utvalget har reell mulighet til å uttale seg om saker det blir forelagt.

5. Oppfølging av tilsynsresultatene

Tiltak for å rette lovbrudd skal settes i verk med det samme.

Lund kommune skal gi en skriftlig erklæring om at lovbruddet er rettet, og dokumentere at det er utarbeidet tiltak i samsvar med pålegget.

Frist for innsending av erklæring er 01.12.2012.

6. Klageadgang

Tilsynsrapporten er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 bokstav b, og kan påklages til Utdanningsdirektoratet. En eventuell klage skal sendes til Fylkesmannen i Rogaland innen tre uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet fram til vedkommende part, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Om utformingen av klage vises det til forvaltningsloven § 32.

Stavanger 28.08.12

Hjalmar Arnø
tilsynsleder/rådgiver

Marta Vignes
seniorrådgiver

Vedlegg 1 Oversikt over innsendt dokumentasjon

Redegjørelse fra skolen
Organisasjonskart 2011 – 12
Kvalitetsutviklingssystem for grunnskolen i Lund
Handlingsplan mot mobbing for grunnskolene i Lund
Forebyggende tiltak og rutiner i mobbesaker ved Nygård barneskole
Forskrift om ordensreglement for grunnskolen i Lund
Trivselsregler for alle
Trivselsregler for klassen og SFO
Andre regler
Oppgaver for vakt i friminutt
Rutiner
Referat fra møte i samarbeidsutvalget 10.05.10
Referat fra møte i samarbeidsutvalget 08.12.11
Referat fra møte i samarbeidsutvalget 13.05.09
Referat fra møte i FAU 11.05.11
Referat fra møte i FAU 01.11.11
Referat fra møte i FAU 25.01.12
Referat fra møte i elevrådet 03.11.11
Referat fra møte i elevrådet 24.01.12
Idèliste til aktiviteter i friminuttene
Oversikt over elevrådet 2011/2012
Mal innkalling til konferanse 1.klasse
Mal spørreskjema før konferanse 2.klasse
Mal innkalling til konferanse 3. – 4.klasse
Mal innkalling til konferanse 5. – 7.klasse
Sosialkompetanseplan
Miljørettet helsevern, administrative prosedyrer i skole og SFO
Resultater fra Elevundersøkelsen
Resultater fra mobbe – og trivselsundersøkelse 2012 (jenter)
Resultat fra mobbe – og trivselsundersøkelse 2012 (gutter)
Møteplan for elevrådet våren 2012 (ettersendt 19.04.12)
Innkalling til elevråd 13.03.12 (ettersendt 19.04.12)
Innkalling til elevråd 24.01.12 (ettersendt 19.04.12)
Innkalling til elevråd 03.11.12 (ettersendt 19.04.12)
Referat fra møte i elevrådet 13.03.12 (ettersendt 19.04.12)
Plan for aking på Haugen (ettersendt 19.04.12)
Plan for ballbingen 2011/2012 (ettersendt 19.04.12)
Oversikt over aktivitetsvakter (ettersendt 19.04.12)
Lund felles elevråd: Viktige datoer å merke seg/tidsfrister for innlevering (ettersendt 19.04.12)
Saker til Lund felles elevråd (ettersendt 19.04.12)
Spørsmål til ordføreren og rådmannen i Lund fra elever på Nygård (ettersendt 19.04.12)
Innbydelse til foreldreskole (ettersendt 19.04.12)
Innkalling til møte i skolemiljøutvalget 03.05.12 (ettersendt 19.04.12)
Manifest mot mobbing (ettersendt 19.04.12)
Elevoversikt (ettersendt 19.04.12)
"Gode og dårlige kvaliteter i asylundervisningen, hva kan lederen gjøre"
Referat fra møte i skolemiljøutvalget 03.05.12 (ettersendt 07.06.12)

Vedlegg 2 Oversikt over de som er intervjuet

Marit Beate C. Jendal	assistent
Merete Stene	lærling
Wenche Helland	kontaktlærer
Lena Thunheim	kontaktlærer
Lise Moen	undervisningsinspektør/ansvarlig for undervisning av asylsøkerbarn
Karl Georg Weld	rektor
Egil N. Eek	oppvekst - og kultursjef

Det er i tillegg gjennomført samtaler med elever og foreldre.

Vedlegg 3 Rettslige krav

1 Det forebyggende arbeidet

§ 9a-4, Systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane(internkontroll)
Skolen skal drive eit kontinuerleg og systematisk arbeid for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane, slik at krava i eller i medhald av dette kapitlet blir oppfylte. Skoleleiinga har ansvaret for den daglege gjennomføringa av dette. Arbeidet skal gjelde det fysiske så vel som det psykososiale miljøet.

§ 9a-3 første ledd, Det psykososiale miljøet
Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør.

Det systematiske skolemiljøarbeidet skal sikre at elevenes rett blir oppfylt ved at skolen arbeider kontinuerlig og systematisk for et godt skolemiljø. Det avgjørende er at skolemiljøarbeidet er egnet til å sikre elevene et godt psykososialt miljø, og at brudd på retten til et godt miljø blir oppdaget og håndtert på en effektiv måte.

Formålet med skolens plikter etter § 9a-4 er å sikre at uønsket/krenkende atferd blir oppdaget og håndtert tidlig. Dette betyr at skolen må ha rutiner for å kartlegge skolemiljøet og den enkelte elevens opplevelse av det psykososiale miljøet.

En nødvendig forutsetning for det systemrettede arbeidet er at skolen overfører kravene i kapittel 9a til konkrete mål og handlinger. Skolen må ha planer og rutiner for hvordan elevenes rett skal oppfylles.

Skolen blir i § 9a-4 pålagt å arbeide aktivt, systematisk og kontinuerlig slik at kravene i kapittel 9a blir oppfylt. Dette innebærer at skolen skal arbeide etter et "føre var" – prinsipp, og forebygge brudd på eleven sin rett etter § 9a-1. Skolen kan ikke være passive og avvente at en situasjon oppstår, for eksempel at læreren ser mobbing, eller at noen klager på forholdene. Med kontinuerlig mener en at det systematiske arbeidet må være gjennomgående i skolens arbeid, og ikke bare noe som blir gjort når det oppstår ubehagelige situasjoner eller ved oppstart av hvert skoleår. Arbeidet skal drives hele tiden, gjennom hele skoleåret. Et anti-mobbeprogram eller en perm med internkontrollrutiner som står i en hylle, er ikke tilstrekkelig for å oppfylle kravet til systematisk arbeid.

Det systematiske arbeidet skal være gjennomtenkt og planmessig. Planene og rutinene må være innarbeidet og må følges av personalet når det arbeides med saker som omhandler det psykososiale miljøet til elevene.

Skoleledelsen har ansvaret for at det systematiske arbeidet er aktivt, systematisk og planmessig.

Skolen må for å oppfylle kravet til internkontroll:

- Sette seg konkrete mål for skolemiljøet og skolemiljøarbeidet
- Arbeide systematisk og planmessig for å nå målene og forebygge problem
- Ha rutiner for å følge med på skolemiljøet og den enkelte elevs opplevelse av det, herunder rutiner for å avdekke og håndtere problemer når de dukker opp og kontrollere at rutinene etterlevs.

Skolen må kunne dokumentere at de har et system for internkontroll. Internkontroll innebærer å overføre kravene i lov og forskrift til konkrete mål for skolemiljøet, kartlegge utfordringer, planlegge og iverksette tiltak for å nå målene. Skolen må dokumentere at dette er etablert, og at det faktisk blir fulgt opp.

I tillegg til det som blir dokumentert skriftlig, må skolen kunne vise at:

- internkontrollen dekker alle reglene i kapittel 9a
- alle ansatte utfører pliktene de har etter loven og kjenner interne mål, rutiner/ planer
- de ansatte har tilstrekkelig kompetanse om skolemiljøarbeidet og håndtering av utfordringer og hendelser som omhandler skolemiljøet
- skolen har tiltak for å fremme skolemiljøet og forebygge, avdekke og håndtere krenkelser
- tiltakene blir iverksatt og planer og rutiner etterleves i praksis
- ledelsen er aktivt med i arbeidet med skolemiljøet/ internkontrollen

I det systematiske arbeidet med det psykososiale miljøet må også andre regler i opplæringsloven tas med. For det første må skolen kartlegge kravene til brukerorgan i kapittel 11. Et sentralt organ i det systematiske arbeidet er skolemiljøutvalget.

Ordensreglementet ved skolen er et sentralt virkemiddel i arbeidet med skolemiljøet, og skolen må sørge for at dette er integrert i skolemiljøarbeidet/ internkontrollen. Et system for skolemiljøet som ikke blir sett i sammenheng med ordensreglement er ikke helhetlig nok. I tillegg må skolen trekke inn vurderinger i orden og oppførsel etter forskrift til opplæringsloven § 3-5.

2 Det individuelt rettede arbeidet

Skoleeier, skolen, skoleledelsen og de ansatte har alle en plikt til å sikre elevenes individuelle rett etter § 9a-1 gjennom individuelt rettet arbeid. Det individuelt rettede arbeidet ved skolen er regulert i § 9a-3 andre og tredje ledd i opplæringsloven.

- Handlingsplikten etter § 9a-3 andre ledd
- Plikten til å behandle anmodninger om tiltak fra elever/foreldre som enkeltvedtak etter § 9a-3 tredje ledd

Handlingsplikten

Opplæringsloven § 9a-3 andre ledd – plikten til å undersøke, varsle og gripe inn

Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskiminering, vald eller rasisme, skal vedkommande snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga, og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn.

Regelen fastslår at alle som er ansatt ved skolen, har en handlingsplikt som innebærer

- plikt til å foreta undersøkelser
- plikt til å varsle skoleledelsen og
- plikt til å gripe inn når det er nødvendig og mulig

Handlingsplikten gjelder for alle som er ansatt ved skolen ved at de har et ansettelsesforhold/ en arbeidsavtale med skoleeier. I forarbeidene til loven³ er det uttalt at "ansatte" i praksis ofte vil være lærere og miljøarbeidere, men at plikten også gjelder

³ Jf. Ot.prp.nr 72(2001-2002)

annet personale. I tillegg til undervisningspersonalet ved skolen kan dette for eksempel være vaktmester, assistenter, kontor- og renholdspersonalet.

Den ansattes handlingsplikt gjelder fra når han / hun får kunnskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende ord eller handlinger. "Kunnskap om" innebærer at den ansatte faktisk vet at en elev blir utsatt for uakseptabel atferd fra elever, lærer, eller andre ved skolen. En del av handlingsplikten er plikten til å undersøke om eleven faktisk har blitt utsatt for krenkende ord eller handlinger, og få klargjort hva som faktisk har skjedd. Handlingsplikten gjelder også dersom den ansatte får mistanke om at en elev er utsatt for ord eller handlinger. Det er altså ikke nødvendig med faktisk kunnskap for at handlingsplikten blir gjeldende.

Den ansatte må når han/hun får kunnskap eller mistanke om krenkende atferd, vurdere hva som blir neste steg. Skoleledelsen skal varsles, og i noen tilfeller har den ansatte plikt til å gripe inn. Dette må vurderes konkret i den enkelte situasjonen. I akutte situasjoner, for eksempel når elever slåss eller en overhører krenkende ord til en elev, er det naturlig å gripe inn straks og undersøke nærmere i etterkant hva som faktisk skjedde.

Det følger av § 9a-3 andre ledd at etter at den ansatte har undersøkt saken og kommet frem til at dette er forhold som bør følges opp, skal skoleledelsen informeres. Skoleledelsen plikter å sikre at alle saker de blir varslet om og blir fulgt opp. Ansatte som varsler etter § 9a-3 andre ledd skal tas på alvor. Skolen, ved skoleledelsen, plikter å undersøke saken ytterligere dersom det er behov for dette og sette i verk egne tiltak.

Skolen med alle sine ansatte må ha en felles forståelse av når det skal varsles, og hvordan varslingen skal skje. På samme måte må alle ved skolen ha et avklart forhold til terskelen for å gripe inn. Disse avklaringene og rutineene for dette må innarbeides i internkontrollen etter § 9a-4.

Det er ikke noe krav i § 9a-3 andre ledd om at skolen skal fatte enkeltvedtak når det blir iverksatt tiltak etter egne initiativ. Dette skiller seg fra når en elev eller forelder ber om tiltak, jf § 9a-3 tredje ledd. At det ikke må fattes enkeltvedtak tar likevel ikke fra skolen ansvaret for å følge opp saken på en formålstjenelig måte.

I noen tilfeller vil tiltakene skolen iverksetter, likevel kreve at det blir fattet enkeltvedtak. For enkelte tiltak er det fastsatt eksplisitt i opplæringsloven eller forskrift til denne at avgjørelsen er et enkeltvedtak. Eksempel på dett er bortvisning etter opplæringsloven § 2-10 og skolebytte etter opplæringsloven § 8a-1 tredje ledd. Ellers er det definisjonen av enkeltvedtak i forvaltningslovens § 2 sett i sammenheng med karakteren av tiltaket som er avgjørende for om reglene om enkeltvedtak skal benyttes. Samtidig har skolen et visst handlingsrom knyttet til ordensreglement og opplæringsmessige tiltak. Dette er mindre inngripende tiltak som blir gjort for å gjennomføre opplæringa.

Det skriftlige, som enkeltvedtaksformen gir, er viktig for skolens dokumentering av at de har grepet inn og forsøkt å sikre elevens rett etter § 9a-1.

Plikten til å behandle anmodninger om tiltak fra elever/foreldre

Opplæringsloven § 9a-3 tredje ledd – Eleven/ foreldra sin rett til å be om tiltak og saksbehandlinga ved skulen

Dersom ein elev eller forelder ber om tiltak som vedkjem det psykososiale miljøet, deriblant tiltak mot kjenkjande åtferd som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal skolen snarast mogleg behandle saka etter reglane om enkeltvedtak i forvaltningslova. Om skolen ikkje innan rimeleg tid har teke stilling til saka, vil det likevel kunne klagast etter føresegnene i forvaltningslova som om det var gjort enkeltvedtak.

Skolen er pålagt gjennom § 9a-3 tredje ledd å behandle anmodninger fra elever eller foreldre som omhandler det psykososiale miljøet etter reglene om enkeltvedtak i forvaltningsloven. Dersom det foreligger en slik anmodning, må skolen snarest mulig ta stilling til om elevens rett er oppfylt, og eventuelt hvilke tiltak som skal iverksettes. Det blir understreket at skolen alltid skal fatte enkeltvedtak når elever/foreldre anmoder om tiltak som omhandler det psykososiale miljøet. Skolen har altså en vedtaksplikt. Dersom skolen ikke oppfyller plikten til å fatte enkeltvedtak i saken, kan foreldrene/eleven likevel klage som om det var fattet enkeltvedtak.

Anmodninger fra elever og foreldre trenger ikke være skriftlige. Skolen må også ta stilling til muntlige henstillinger. Skolen kan ikke avvise en anmodning fordi den ikke er skriftlig eller unnlate å oppgi hvilke tiltak eleven eller foreldrene ønsker. Skolen kan heller ikke kreve at eleven/foreldrene må levere en skriftlig henvendelse. Dersom skolen er i tvil om en anmodning fra eleven/foreldre er en anmodning etter § 9a-3 tredje ledd, må skolen avklare dette. Skolen har en veiledningsplikt etter forvaltningsloven § 11. En del av dette vil være å informere eleven/foreldrene om rettighetene etter kapittel 9a og avklare om en anmodning fra en elev eller foreldre om det psykososiale miljøet er en anmodning om tiltak. Den som tar imot anmodningen, plikter også å informere om retten til å be om tiltak og klageretten etter § 9a-3 tredje ledd. alle anmodninger, også muntlige, skal tas på alvor og undersøkes. Dette er en del av skolens undersøkelsesplikt etter forvaltningsloven § 17.

Anmodninger skal normalt rettes til skoleledelsen ved rektor, men anmodninger kan også rettes til lærere og andre ansatte. Dersom anmodningen blir rettet til en lærer, må han/hun vurdere hva anmodningen gjelder og om det er noe som kan og bør løses innenfor klassen. Lærerens vurdering vil være viktig når det skal avgjøres hvilke tiltak som eventuelt skal inn i enkeltvedtaket.

Uavhengig av om anmodningen kan løses innefor klassen, skal den videregjøres til skoleledelsen. En anmodning fra elever/foreldre skal aldri stoppes på klassenivå. Dette har sammenheng med kravet i § 9a-3 tredje ledd første punktum om at alle tilfeller der det blir bedt om tiltak i forbindelse med det psykososiale miljøet, skal behandles som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Regelen fastslår også at saken skal behandles "snarest mulig", og dersom det ikke er fattet enkeltvedtak etter forvaltningsloven "innen rimelig tid", kan eleven/foreldrene klage som om skolen har fattet enkeltvedtak. En klage skal alltid sendes til det forvaltningsorgan som har eller skulle ha fattet enkeltvedtak i første instans. Det vil si at klagen skal sendes til skolen. Fylkesmannen er klageinstans, men før klageinstansen kan ta saken til behandling, må skolen eller skoleledelsen se på saken på nytt, og eventuelt forberede saken for fylkesmannen, jf. forvaltningsloven § 33.

Ellers inneholder ikke opplæringsloven kapittel 9a krav til saksbehandling. Saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven gjelder for saker etter § 9a-3. Dersom skolen ikke behandler noe som er ment som en anmodning, er dette alvorlig og kan få konsekvenser, bla etter straffebestemmelsen i § 9a-7.

3 Brukermedvirkning

Elevene skal engasjeres i det systematiske skolemiljøarbeidet, både ved planleggingen og ved gjennomføringen av det, jf. § 9a-5. Her fremkommer det i første ledd:

§ 9a-5 første ledd – Elevdeltaking i skolemiljøarbeidet

Elevene skal engasjeres i planlegginga og gjennomføringa av det systematiske arbeidet for helse, miljø og tryggleik ved skolen. Skolen skal leggje oppgåver til rette for elevane etter kva som er naturleg for dei enkelte årstrinna.

Dette innebærer at elevene skal tas med i skolens arbeid med å oppfylle kravene i kapittel 9a. Dette kan for eksempel være deltaking når skolen lager ordensreglement, deltaking i gjennomføring av enkel målinger osv. Det er skoleeiers ansvar at elevene blir involvert i skolemiljøarbeidet.

I forarbeidene er det vist til at det er viktig i seg selv at elevene kan få oppleve å bli hørt, og for skolen vil det være lettere å planlegge og å gjennomføre tiltak i samarbeid med elevene og de foresatt.

Elevenes deltaking i skolemiljøarbeidet skal være sikret i internkontrollsystemet ved skolen etter § 9a-4.

I lovens § 9a-6 og kapittel 11 er ulike organ for brukermedvirkning regulert. De rådene og utvalgene opplæringsloven stiller krav til at skolen skal opprette er:

- Elevråd – jf. § 11-2/11-6
- Foreldreråd og FAU – jf. § 11-4
- Samarbeidsutvalg/skoleutvalg – jf. § 11-1
- Skolemiljøutvalg – jf. § 11-1a

Rådene og utvalgene skal gis relevant informasjon og en reell mulighet til å kunne uttale seg, jf. § 9a-6.

§ 9a-6 – informasjonsplikt og uttalerett

Samarbeidsutvalet, skoleutvalet, skolemiljøutvalet og dessutan elevrådet og foreldrerådet skal haldast løpande underretta om alle tilhøve – deriblant hendingar, planar og vedtak – som har vesentleg betydning for skolemiljøet. Råda og utvala har på førespurnad rett til å få framlagt dokumentasjon for det systematiske helse-, miljø- og tryggleiksarbeidet ved skolen.

Råda og utvala som er nemnde i første ledd, skal så tidleg som mogleg takast med i planlegginga og gjennomføringa av miljøtiltak ved den enkelte skolen, og har rett til å uttale seg og komme med framlegg i alle saker som har betydning for skolemiljøet.

Dersom skolen blir klar over tilhøve ved skolemiljøet som kan ha negativ verknad for helsa til elevane, skal elevane og dei føresette snrast mogleg varslast om det.

Rutiner for å sikre at informasjon og varsling til de ulike rådene og utvalgene må innarbeides i internkontrollsystemet ved skolen etter § 9a-4.